

Age Friendly Cities on Active and Healthy Aging; One on Bolu-Karacasu Studio Experience

K. Pinar Kirkik Aydemir
Bolu Abant İzzet Baysal University, Department of Urban and Regional Planning
14300 Bolu, Golkoy-Turkey
E-mail: kiymetpinar.aydemir@ibu.edu.tr

Abstract

The proportion of the elderly population to the general population is increasing day by day in our country and in the world. This situation mainly affects developing countries, but there are impacts on the developed countries as well. The global aging of the world's population increases the need for services for the elderly, thus making it necessary to address the situation in terms of urban living conditions and architectural aspects. The loss of the elderly's ability to adapt to the built environment, physical and biological constraints, and spatial inadequacies are forcing older people to change the boundaries of their habitat. Within this context, the World Health Organization (WHO) is leading the way in inspiring cities to be "age-friendly" through the Global Age-Friendly Cities Guide. It develops strategies for active aging and age-friendly cities that make the best use of health, participation, and safety opportunities to improve life quality in old age.

The main purpose of this study is to propose an application based on the theoretical infrastructure about the concept and requirements of the age-friendly city, which aims to create a livable and accessible environment in which the elderly can continue their lives actively and feel integrated with the society. In the scope of the study, an age-friendly city model for active and healthy aging was developed, and its results were analyzed through the Age-friendly Bolu Karacasu sample, which was created with a project in the Urban Planning Project Studio of Abant İzzet Baysal University of Bolu in 2019-2020.

Keywords: Age Friendly Cities, active aging, quality of life, accessibility, Bolu-Karacasu.

DOI: 10.7176/JSTR/6-10-05

Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma Üzerine Yaş Dostu Şehirler; Bolu-Karacasu Üzerinde Bir Stüdyo Deneyimi

Özet

Ülkemizde ve dünyada yaşlı nüfusunun genel popülasyon oranı gün geçtikçe artmaktadır. Bu durum, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere gelişmekte olan ülkeleri de derinden etkilemektedir. Dünya nüfusunun küresel olarak yaşlanması, yaşlılara yönelik hizmetlere olan ihtiyacı arttırmakta, dolayısıyla durumun kentsel yaşam koşulları ve mimari boyutuyla ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Yaşlılarda yapılı çevreye uyum yeteneğinin azalması, fiziksel, biyolojik kısıtlılıklar ve yaşanılan mekansal yetersizlikler, yaşlı insanlarda yaşam alanının sınırlarını değiştirmeye zorlamaktadır. Bu kapsamda Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Küresel Yaş Dostu Şehirler Rehberi aracılığı ile şehirlerin "yaş dostu" olmaları için ilham vermeye öncülük etmektedir. Yaşlılıkta yaşam kalitesinin değerini artırmak için sağlık, katılım ve güvenlik olanaklarını en iyi şekilde değerlendiren, aktif yaşlanma ve yaş dostu şehirler için stratejiler geliştirmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı yaşlıların topluma entegre bir şekilde, yaşamlarını aktif devam ettirebilecekleri, yaşanılabilir ve erişilebilir bir ortam oluşturmayı amaçlayan Yaşlı dostu kent kavramı ve gereksinimleri noktasındaki teorik alt yapı bağlamında bir uygulama önerisinde bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında 2019-2020 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehircilik Projesi stüdyosunda proje konusu olarak Yaşlı Dostu Bolu Karacasu örneği üzerinden aktif ve sağlıklı yaşlanma için bir yaş dostu şehir modeli örneği geliştirilmiş ve sonuçları analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaş dostu şehirler, aktif yaşlanma, yaşam kalitesi, erişilebilirlik, Bolu-Karacasu.

1. Giriş

1.1 Yaşlılık ve Yaşlanmada Yaşam Kalitesi Arayışı

Yaşlılık bireylerin tüm yaşam döngülerinin üçüncü ya da dördüncü evresine denk gelen, bireyin biyolojik açıdan eski yetisini kaybetmesi, kendine bakamayacak duruma gelmesi ya da bir başkasının yardımına ihtiyaç duyması şeklinde yaşamını sürdürdüğü dönem olarak ifade edilebilir (Jönsson,2018). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yaşlılık sınırını 65 yaş olarak kabul etmektedir. Bu çerçevede 45-59 yaş aralığı ortayaş, 60-74 yaş aralığı yaşlılık, 75-89 yaş aralığı ileri yaşlılık, 90 ve üstü ise ihtiyarlık olarak kabul edilmektedir (Koçak, 2010).

Öte yandan 2015 ve 2030 yılları arasında dünyada 60 yaş ve üzerindeki nüfusun %56 oranında büyüyerek 901 milyondan 1.4 milyara ulaşacağı, 2050 yılında bu nüfusun 2.1 milyar, 2100'de ise 3.2 milyar (% 28.6) olacağı beklenmektedir. "80 yaş ve üzeri" nüfusun ise dünya genelindeki yaşlı nüfustan daha hızlı büyümekte olduğu, 2015'de 125 milyon olan 80+ yaş nüfusunun, 2050'de 434 milyona, 2100'de 944 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir (United Nations, 2015).Türkiye'de ise 65 ve yukarı yaştaki nüfus 2012'de 5 milyon 682 bin 300 kişi iken, 2016'da 6 milyon 651 bin 503 kişiye ulaşmıştır. Yaşlı yaş grubunun gelecek 30 yıl içerisinde toplam nüfusun yüzde 20,8'ini kapsayacağı yönünde istatistiksel sonuçlar vardır (Ünlü, 2018).

Yaşlanma süreci fiziksel, algısal ve bilişsel olarak; fonksiyon azalması, kas gücü kaybı, bireyin daha hızlı yorulması, hareketlerin yavaşlaması, günlük yaşamın gerektirdiği pek çok fonksiyonun gerçekleştirilmesinde kısıtlılıklar meydana getirmektedir (Kalınkara, 2015). Bu dönemde yaşlı insanlarda ortaya çıkan yeti kaybı, yaşlıların günlük aktivitelerini, hareket alanlarını ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla gerek dünya gerekse ülkemiz yaşlı nüfusundaki artış "yaşlılarda yaşam kalitesi", aktif yaşlanma ve kentsel gereklilikler konuları üzerine çalışmaların yürütülmesini hızlandırmaktadır. Yaşlı grubun sosyal ve toplumsal bağlarını sürdürülebilir ve yeni ilişkiler kurabilmesine olanak tanıyan, herkesle eşit, erişilebilir güvenli yaşam çevrelerine ihtiyaçları vardır.

Yaşam kalitesi ile ilişkili olan yaşlı dostu kenti kavramı da yukarıda bahsedilen adaptasyonları içeren fiziksel-eylem yapılandırmasıdır. Yaşlı dostu kenti kavramı özünde; var olma-(being); "kişinin, birey olarak kim olduğuna yanıt araması", ait olma-(belonging); "bireyin toplumla ve çevreyle etkileşimi", gerçekleştirme-(becoming); "bireyin yaşamda kendisini tanımlaması" şeklinde ifade edilen eylemlere olan ihtiyacı karşılamaya yönelik girişimlerdir (Aslan, 2009).Yaşlanma ile birlikte insan yaşamında meydana gelen fiziksel, biyolojik ve psikolojik olumsuzluklar bireylerin yaşam kalitesinin ve konforunun azalmasına sebep olmaktadır. Yaşlı bireylerde yaşam kalitesi; fiziksel ve maddi iyi olma durumu, boş zaman aktiviteleri yapabilmeye, sosyal yaşama katılım, duygusal ve psikolojik durum, aile ve arkadaş çevresi yanında politik, ekonomik faktörler vb. değişken faktörler ile doğrudan ilişkilidir (Arpacı, 2015).

Yaşlı insanlarda; duyu süreci ve algılamada, yön bulma, oryantasyon ve kavram becerisinde azalma, sıcaklık değişimlerine uyum becerisinde azalma, arka plan sesleri ile gürültüleri ayırmada zorluk vb. birtakım engeller ile karşılaşılabilir. Tüm bu zorluklar, hareket etme yeteneklerinde kısıtlılıklara neden olabileceği gibi görsel, sinirsel anlamda yetersizlikler şeklinde de görülebilir (Carstens, 1985). Günümüz ergonomi ve gelişmişlik düzeyi ile yaşlı bireyler için yapı iç tasarımları ile çeşitli çözümler sunulsa da, kamusal alanlarda müdahalenin sınırlı olduğu görülmektedir. Dolayısı ile yaşlıların hareketlerini kolaylaştıracak ve harekete teşvik edecek nitelikte kentsel mekan standartlarının geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

İlk kez 2005 yılı XVIII. Dünya Gerontoloji ve Geriatri kongresinde aktif yaşlanma kavramı gündeme gelmiş olup, yaşlı insanların yaşam kalitesini yükseltmek amaçlı, yaşlı bireylerin kent içinde aktif olması ve aktif yaşlanmaya olanak sağlayacak çevresel standartlar belirtilmektedir (Tutal vd., 2009). Dünya Sağlık Örgütü tarafından yaşlı dostu kent çalışmasında 8 bileşen ile yaşlı dostu kent kavramı ele alınmaktadır. Bunlar; sırasıyla; dış mekanlar ve binalar, ulaşım, konut, sosyal katılım, toplumsal yaşama dahil olma ve toplumun yaşlıya saygısı, vatandaşlık görevini yerine getirme ve işgücüne katılım, bilgi edinme ve iletişim, toplum desteği ve sağlık hizmetleri şeklindedir (Akıncıtürk vd.,2019) Dolayısıyla yaşlı dostu kent, sadece yaşlı bireyler değil, çocuklar ve engelliler de dahil olmak üzere

tüm toplum yararına olanak sağlayan düzenlemelerin yapıldığı ve gerekli tedbirlerin alındığı bir yaşam çevresi oluşturulması girişimidir. Her bireyin olduğu gibi, yaşlıların da rahat, uygun, güvenli ve sağlıklı bir ortamda yaşama hakları vardır. Yaşlılar için özellikle konut çevresi ile kentsel mekanın erişilebilirliği ve kullanılabilirliğine yönelik beklentiler bir bütün olarak yaşlılara yönelik yapılaşmış çevredeki politikaları tartışılır hale getirmektedir.

Hızla değişen çevresel koşullar ve kentleşme ile, küresel ve yerel ekonominin yapıları çevre üzerindeki yansımaları, toplumsal hareketler, sosyo-mekânsal ihtiyaçlar, yer ve bağlam gibi farklı paradigmalardan; mimari ve planlamada stüdyo ortamında ele alınmasını desteklerken, talep ve koşullar karşısından farklı alternatifleri denemeye yönlendirmektedir (Turgut vd., 2019). Bu doğrultu üzerinden çalışma kapsamında 2019-2020 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehircilik Projesi stüdyosunda Yaşlı Dostu Bolu Karacasu stüdyo deneyimi aktarılmıştır. Bu deneyimle ülkemiz ve Bolu ili özelinde yaşlı dostu şehirler için örnek bir model oluşturması hedeflenmiştir. Çalışmanın akış sürecinde;

-Aktif yaşlanma ve yaşlı dostu kent hedefleri üzerinde genel stratejiler belirtilmektedir.

-Kent parçası-kent bütünü etkileşimi Bolu Karacasu özelinde ve çevre yerleşmeler genelinde ele alınmaktadır.

- Çalışma alanı özelinde planlama ve tasarımı yönlendirebilecek doğal, kültürel peyzaj özellikleri tespit edilerek, alan analiz-sentez ilişkisine dayalı (swot analizi) olarak mevcut mekânsal kullanımlar çözümlenmektedir.

- Planlama/kentsel tasarım/kentsel mekan ilişki bütünlüğünü koruyarak yeniden yerleşim alanı için 1/5000 Nazım İmar Planı, 1/1000 Uygulama İmar planı önerilmektedir.

1.2 Aktif Yaşlanma Ve Yaşlı Dostu Kent Hedefleri

Yaşlılık bireylerin tüm yaşam döngülerinin üçüncü ya da dördüncü evresine denk gelen, bireyin biyolojik açıdan eski yetisini kaybetmesi, kendine bakamayacak duruma gelmesi ya da bir başkasının yardımına ihtiyaç duyması şeklinde yaşamını sürdürdüğü dönem olarak ifade edilebilir (Jönsson,2018). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yaşlılık sınırını 65 yaş olarak kabul etmektedir. Bu çerçevede 45-59 yaş aralığı ortayış, 60-74 yaş aralığı yaşlılık, 75-89 yaş aralığı ileri yaşlılık, 90 ve üstü ise ihtiyarlık olarak kabul edilmektedir (Koçak, 2010).

Öte yandan 2015 ve 2030 yılları arasında dünyada 60 yaş ve üzerindeki nüfusun %56 oranında büyüyerek 901 milyondan 1.4 milyara ulaşacağı, 2050 yılında bu nüfusun 2.1 milyar, 2100'de ise 3.2 milyar (% 28.6) olacağı beklenmektedir. "80 yaş ve üzeri" nüfusun ise dünya genelindeki yaşlı nüfustan daha hızlı büyümekte olduğu, 2015'de 125 milyon olan 80+ yaş nüfusunun, 2050'de 434 milyona, 2100'de 944 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir (United Nations, 2015).Türkiye'de ise 65 ve yukarı yaştaki nüfus 2012'de 5 milyon 682 bin 300 kişi iken, 2016'da 6 milyon 651 bin 503 kişiye ulaşmıştır. Yaşlı yaş grubunun gelecek 30 yıl içerisinde toplam nüfusun yüzde 20,8 ini kapsayacağı yönünde istatistiksel sonuçlar vardır(Ünlü, 2018).

Yaşlanma süreci fiziksel, algısal ve bilişsel olarak; fonksiyon azalması, kas gücü kaybı, bireyin daha hızlı yorulması, hareketlerin yavaşlaması, günlük yaşamın gerektirdiği pek çok fonksiyonun gerçekleştirilmesinde kısıtlılıklar meydana getirmektedir (Kalınkara, 2015). Bu dönemde yaşlı insanlarda ortaya çıkan yeti kaybı, yaşlıların günlük aktivitelerini, hareket alanlarını ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla gerek dünya gerekse ülkemiz yaşlı nüfustaki artış "yaşlılarda yaşam kalitesi",aktif yaşlanma ve kentsel gereklilikler konuları üzerine çalışmaların yürütülmesini hızlandırmaktadır. Yaşlı grubun sosyal ve toplumsal bağlarını sürdürebilme ve yeni ilişkiler kurabilmesine olanak tanıyan, herkesle eşit, erişilebilir güvenli yaşam çevrelerine ihtiyaçları vardır.

Yaşam kalitesi ile ilişkili olan yaşlı dostu kenti kavramı da yukarıda bahsedilen adaptasyonları içeren fiziksel-eylem yapılandırmasıdır. Yaşlı dostu kenti kavramı özünde; var olma-(being); "kişinin, birey olarak kim olduğuna yanıt araması", ait olma-(belonging); "bireyin toplumla ve çevreyle etkileşimi", gerçekleştirme-(becoming); "bireyin yaşamda kendisini tanımlaması" şeklinde ifade edilen eylemlere olan ihtiyacı karşılamaya yönelik girişimlerdir (Aslan, 2009).Yaşlanma ile birlikte insan yaşamında meydana gelen fiziksel, biyolojik ve psikolojik olumsuzluklar bireylerin yaşam kalitesinin ve konforunun azalmasına sebep olmaktadır. Yaşlı bireylerde yaşam kalitesi; fiziksel ve maddi iyi olma durumu, boş zaman aktiviteleri yapabilme, sosyal yaşama katılım, duygusal ve psikolojik durum, aile ve arkadaş çevresi yanında politik, ekonomik faktörler vb. değişken faktörler ile doğrudan ilişkilidir (Arpacı, 2015).

Yaşlı insanlarda; duyu süreci ve algılamada, yön bulma, oryantasyon ve kavram becerisinde azalma,

sıcaklık değişimlerine uyum becerisinde azalma, arka plan sesleri ile gürültüleri ayırmada zorluk vb. birtakım engeller ile karşılaşılabilir. Tüm bu zorluklar, hareket etme yeteneklerinde kısıtlıklara neden olabileceği gibi görsel, sinirsel anlamda yetersizlikler şeklinde de görülebilir (Carstens, 1985). Günümüz ergonomi ve gelişmişlik düzeyi ile yaşlı bireyler için yapı iç tasarımları ile çeşitli çözümler sunulsa da, kamusal alanlarda müdahalenin sınırlı olduğu görülmektedir. Dolayısı ile yaşlıların hareketlerini kolaylaştıracak ve harekete teşvik edecek nitelikte kentsel mekan standartlarının geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

İlk kez 2005 yılı XVIII. Dünya Gerontoloji ve Geriatri kongresinde aktif yaşlanma kavramı gündeme gelmiş olup, yaşlı insanların yaşam kalitesini yükseltmek amaçlı, yaşlı bireylerin kent içinde aktif olması ve aktif yaşlanmaya olanak sağlayacak çevresel standartlar belirtilmektedir (Tural vd., 2009). Dünya Sağlık Örgütü tarafından yaşlı dostu kent çalışmasında 8 bileşen ile yaşlı dostu kent kavramı ele alınmaktadır. Bunlar; sırasıyla; dış mekanlar ve binalar, ulaşım, konut, sosyal katılım, toplumsal yaşama dahil olma ve toplumun yaşlıya saygısı, vatandaşlık görevini yerine getirme ve işgücüne katılım, bilgi edinme ve iletişim, toplum desteği ve sağlık hizmetleri şeklindedir (Akıncıtürk vd.,2019) Dolayısıyla yaşlı dostu kent, sadece yaşlı bireyler değil, çocuklar ve engelliler de dahil olmak üzere tüm toplum yararına olanak sağlayan düzenlemelerin yapıldığı ve gerekli tedbirlerin alındığı bir yaşam çevresi oluşturulması girişimidir. Her bireyin olduğu gibi, yaşlıların da rahat, uygun, güvenli ve sağlıklı bir ortamda yaşama hakları vardır. Yaşlılar için özellikle konut çevresi ile kentsel mekânın erişilebilirliği ve kullanılabilirliğine yönelik beklentiler bir bütün olarak yaşlılara yönelik yapılaşmış çevredeki politikaları tartışılır hale getirmektedir.

Hızla değişen çevresel koşullar ve kentleşme ile, küresel ve yerel ekonominin yapıları çevre üzerindeki yansımaları, toplumsal hareketler, sosyo-mekânsal ihtiyaçlar, yer ve bağlam gibi farklı paradigmalardan; mimari ve planlamada stüdyo ortamında ele alınmasını desteklerken, talep ve koşullar karşısından farklı alternatifleri denemeye yönlendirmektedir (Turgut vd., 2019). Bu doğrultu üzerinden çalışma kapsamında 2019-2020 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehircilik Projesi stüdyosunda Yaşlı Dostu Bolu Karacasu stüdyo deneyimi aktarılmıştır. Bu deneyimle ülkemiz ve Bolu ili özelinde yaşlı dostu şehirler için örnek bir model oluşturması hedeflenmiştir. Çalışmanın akış sürecinde;

- Aktif yaşlanma ve yaşlı dostu kent hedefleri üzerinde genel stratejiler belirtilmektedir.
- Kent parçası-kent bütünü etkileşimi Bolu Karacasu özelinde ve çevre yerleşmeler genelinde ele alınmaktadır.
- Çalışma alanı özelinde planlama ve tasarımı yönlendirebilecek doğal, kültürel peyzaj özellikleri tespit edilerek, alan analiz-sentez ilişkisine dayalı (swot analizi) olarak mevcut mekânsal kullanımlar çözümlenmektedir.
- Planlama/kentsel tasarım/kentsel mekan ilişki bütünlüğünü koruyarak yeniden yerleşim alanı için 1/5000 Nazım İmar Planı, 1/1000 Uygulama İmar planı önerilmektedir.

1.3. Aktif Yaşlanma Ve Yaşlı Dostu Kent Hedefleri

Aktif yaşlanma kavramı temelde aktivite teorisi üzerine söylemlerden türemiş olup, ilk kez 1960'lı yıllarda "başarılı yaşlanma" kavramının bir bileşeni şeklinde kullanılmaya başlanmıştır (Çifcili, 2016). Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2002, Madrid, Birleşmiş Milletler Dünya Yaşlanma Toplantısı'nda (United Nations World Assembly on Ageing) "yaşlıların toplumun üretken ve aktif bireyleri olarak yaşayabilmeleri için eyleme geçilmesi" gerektiğinden bahsedilerek, aktif yaşlanmanın belirleyicileri tespit edilmiştir. Yaşlı insanların "günlük yaşamda nasıl daha çok keyif alabilirliği" araştırılarak, bu doğrultuda aktif ve kaliteli yaşlanmayı sağlayacak olan yaşlı dostu kentlerin kurulması ve mekânsal analizlerin tespiti vb. kentsel mekânı yaşlıların deneyimlemesine olanak tanıyan, fiziksel çevresel belirleyiciler, sosyal aktiviteler ve hizmetler, nitelikli zaman geçirmeye yönelik aktivitelerin geliştirilmesi üzerinde durulmuştur (Murakami, 2015).

2006 yılında da aktif ve sağlıklı yaşlanmayı teşvik etmek için 24 dünya ülkesi ve 33 şehirde "küresel yaşlı dostu şehir rehberi" hazırlanarak, tüm dünyada geçerli olabilecek temel kentsel standartlar belirlenmiştir (Yıldızak, 2017).

Yaşlı bireylerin kent yaşamına aktif katılımı, kentsel tasarım, erişilebilirlik, ulaşım, mahalle düzeni, konut, sosyal ve fiziki çevre koşulları gibi sosyo-mekânsal gereksinimler ile birlikte sosyal hizmet, iş alanları ve ekonomi vb. konuları da ilgilendirmektedir. Özellikle kentsel çevrenin erişilebilir nitelikte olması gündelik yaşama katılmayı sağlamada temel özelliktir (Tural vd., 2009). Erişilebilirlik, yaşlı, engelli ve çocuklar dahil her gruptan insanın, kent yaşamına aktif katılımı açısından oldukça önemlidir. Yaşlıların mevcut toplumsal ve sosyal çevrelerinde olup bitenlere katılım sağlayabilmeleri ve yeni

ilişkiler kurabilmeleri, erişilebilir güvenli bir kentsel çevre ile gerçekleşebilmektedir (Akıncıtürk vd., 2019)

Kentsel alanda yaşlıların karşılaştıkları zorlukların başında hareketlilik, faaliyet ve destek ihtiyacı, fiziksel güvenlik tehditleri ve sınırlı erişim gelmektedir. Yaş artışı ile organ ve işlevlerde bozulmalar, fiziksel, psikomotor, duyuşsal ve algısal yetkinliğin azalması vb. rahatsızlıklar gözlenmektedir (Kalkınma,2017).

Yaşlılar ile ilgili hakların da geçtiği insan hakları bildirgesine bakıldığında ise ilk olarak Avrupa Sosyal Şartının 23. Maddesi; sosyal koruma hakkı ile yaşlıların;

- “kamusal, sosyal ve kültürel yaşama etkin olarak katılmalarına imkan veren iyi yaşam sürmelerine yönelik yeterli ihtiyacı karşılayabilen kaynak ve yeterliliklerin temini”

- yaşlılar için var olan hizmetler ve kolaylıklar ile onların yararlanmalarına imkan veren bilgiyi içerme ve yaşlıların olabildiğince herkes gibi bütün haklara sahip olmaları,

- yaşlı insanların sağlığı için uygun konutlar ve konutların oluşturulması,

- sağlık bakım ve hizmetleri yoluyla yaşlıların kendi yaşam biçimlerini hiç kimseye bağlı olmadan idame ettirebilmeleri,

- kurumlarda yaşayan yaşlılara, özel yaşama saygı disiplini içerisinde, uygun yardım temini ve kendi yaşam koşullarına ilişkin kararlarda aktif katılımlarını sağlamayı amaçlayan bir dizi önlemler alınması” taahhüt edilmektedir.

Bildirgenin 25. maddesinde ise, yaşlılara yönelik düzenlemelerde; “Birlik, yaşlıların, onurlu ve bağımsız bir yaşam sürdürme ve sosyal ve kültürel yaşama katılma haklarını tanımakta ve saygı göstermektedir (Yanardağ, 2019.).

İnsan Hakları Bildirgesinde de belirtildiği gibi yaşlı insanların kendilerini rahat, bağımsız ve mutlu hissedebilecekleri yaşam çevrelerine ihtiyaçları vardır. Yaşlı Dostu Kent ile de aktif yaşlanmayı destekleyen kapsamlı ve erişilebilir kentsel çevreler oluşturulması hedeflenmektedir. Dünyanın dört bir yanındaki şehirler ve topluluklar, daha yaş dostu olmak için çalışmalarını sürdürmektedir. DSÖ Küresel Ağı, yaşlanıldığında daha iyi yerler oluşturulması üzerine fiziksel ve sosyal ortamlarda birtakım hedefler ortaya koymaktadır (Tablo 1) (URL1).

Tablo 1. Yaşlı Dostu Kent İçin DSÖ tarafından desteklenen hedefler (T.C. Amasya Üniversitesi, 2011’den yararlanılarak yorumlanmıştır).

Dış Mekanlar ve Binalar Açısından;	Ulaşım Açısından;
Kamusal alanlar temiz ve memnun edici olmalıdır.	Kamuda ulaşım ücretleri karşılanabilir, açıkça belirtilmiş ve aynı ücrette olmalıdır.
Yeşil alanlar ve kamusal açık mekânlarda oturma elemanları bakımlı, güvenilir ve sayıca yeterli olmalıdır.	Kamu ulaşımı geceleri, hafta sonu ve tatillerde de çalışmalı ve güvenilir, sık saat aralıklarında düzenlenmelidir.
Kaldırımlar yürümeye engel olmamalı, eğim açısından %4’ten fazla eğim içermemeli, yaya erişilebilirliğine uygun olmalıdır.	Kamu araçları bakımını yapılmış, erişilebilir, aşırı kalabalık olmayacak şekilde düzenlenmeli ve araçlarda öncelikli kişiler (yaşlı/engelli/hamile) için oturma yerleri bulundurulmalıdır.
Bisiklet yolları ayrı bir yol olarak, paylaşımlı cadde uygulaması kapsamında kaldırım ve diğer yaya yollarından bağımsız tasarlanmış olmalıdır.	Engelli kişiler için ayrıca ulaştırma şekilleri oluşturulmalıdır.
Yaşlı insanlara yönelik ayrı bir müşteri hizmet ve memnuniyet birimi oluşturulmalıdır.	Kullanıcılara hareket saatleri, güzergâhlar ve özel ihtiyaçlarındaki olanaklar ile ilgili olarak tam ve kolay erişilebilir şekilde bilgi verilmelidir.
Hizmetler bir arada konumlanmış ve erişilebilir düzeyde olmalıdır.	Engelli ya da özel bir durumu olan kişiler için otoparklar ve sürücü dinlenme alanları ayrı planlanmalı ve bunlara saygı gösterilmelidir.

Konut Açısından;	Sosyal Katılım Açısından;
Konut alanları planlarken kamusal hizmetlere ve toplumun geri kalan kısmına yakın, güvenilir yerler tercih edilmeli, yeterli ve ödenebilir şartlar oluşturulmalıdır.	Çeşitli aktivite ve etkinlik için bir araya gelme mekânları erişilebilir, iyi ışıklandırılmış ve kamu ulaşım ağının kolayca ulaşabildiği, uygun konuma sahip yerlerde olmalıdır
Konut alanları, depreme dayanıklı ve malzeme seçimi iyi inşa edilmiş, her türlü hava şartlarına ve doğal tehditlere karşı güvenli, konforlu, rahat olmalıdır.	Aktiviteler ve çeşitli programlar ödenebilir ücretlerde olup, ekstra maliyet içermemelidir.
Yaşlılar için evde bakım hizmetleri yeterli ve ödenebilir, destekleyici hizmetler mevcut ve elverişli olmalıdır.	Yaşlı insanların bir araya gelecekları, yaşlılara yönelik etkinlikler düzenlenmelidir.
Bina cepheleri ve iç mekânlar hareket için kısıtlayıcı olmamalı, koridor alanları hareket kabiliyeti açısından uygun olmalıdır.	Aktivitelere katılım yalnız veya refakatçi eşliğinde olabilecek özellikte olmalıdır.
Kamu ve özel kiralık konut stoğu, iyi, bakımlı, temiz ve güvenli olmalıdır.	Aktiviteler, olaylar yaşlı insanlara bilgi akışının düzenli olmasına dikkat edilmelidir.
Konut tadilat imkânları ve tedariki uygun ve ödenebilir olmalı ve bunları sağlayanlar yaşlıların ihtiyaçlarından haberdar olmalı ve bunları anlamalıdır.	Yaşlı insanlarda içinde olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin rekreasyon merkezleri, okullar, kütüphaneler, toplum merkezleri gibi yerel toplum mahallerinde bir araya getirilmesi sağlanmalıdır.
Kırılgan, zayıf, engelli yaşlı kişiler için yeterli ve ödenebilir konut imkanı oluşturulmalı, hizmetlerinin yerel imkânlarla sağlanabilmesine olanak içermelidir.	Farklı kesimlere de hitap eden yaşlı insanların oluşturduğu aktiviteler çeşitlendirilmelidir.
	Toplum içerisinde sosyal açıdan izole edilme, dışlanma tehdidi altında olan kişiler için düzenli ve tutarlı bir sosyal yardım imkanı sağlanmalıdır.
Toplumsal Yaşama Dahil Olma ve Toplumun Yaşhya Saygısı Açısından;	Vatandaşlık Görevini Yerine Getirme ve İşgücüne Katılım Açısından;
-Kamu, gönüllü kuruluşlar ve ticari kuruluşlar sürekli olarak yaşlı insanlara hizmet kalitesini artırmak ve daha iyi hizmet götürebilmek için düzenli biçimde çalışmalıdır.	Gönüllü yaşlılar için kişisel maliyetleri karşılamak amacıyla eğitim, tanımlama, rehberlik ve tazminlerle beraber esnek iş seçenekleri bulunmalıdır.
Hizmetler ve ürünler değişen ihtiyaçlara göre farklılaşmalıdır ve bu tercihler, kamu ve ticari hizmetler tarafından karşılanmalıdır.	Yaşlı işgücünün nitelikleri desteklenerek teşvik edilmelidir.
Yaşlı insanlar medyada sıkça yer almalı, olumlu olarak betimlenmeli ve yaşlılar hakkında basmakalıp klişelerden vazgeçilmelidir.	Yaşlı insanlar için esnek ve ortalama gelirli iş olanaklarının desteklenmesi gerekmektedir.
Toplumsal aktiviteler, olaylar belirli yaşların ihtiyaç ve tercihlerine cevap verecek şekilde tüm nesillerin ilgisini çekmelidir.	İşe almada, elde tutmada, teşvikte veya iş eğitiminde yalnızca yaşa göre ayırımın yasaklanması gerekmektedir.

Toplumsal aktiviteler içinde yaşlıların aileler içinde bunlara katılması sağlanmalıdır.	Yaşlı insanlar için kendi başlarına yapabilecekleri işler teşvik edilmeli ve desteklenmelidir
Hali vakti yerinde olmayan yaşlı insanlar, kamusal, gönüllü ve özel hizmetlere kolayca erişebilmelidirler Çeşitli eğitim kurumları yaşlanma ve yaşlı insanlar la ilgili bilgilendirme hususunda fırsatlar sunmalı, bu okul aktivitelerinde yaşlılar da yer almalıdır.	Yaşlı işgücü için emeklilik sonrası eğitim programları uygulanmalıdır.
Yaşlı insanlar şu anki konumlarının yanı sıra geçmişleriyle de toplumda fark edilmelidirler.	Kamu, özel girişim ve gönüllü sektörlerdeki karar verme organları yaşlı insanların katılımını desteklemeli ve kolaylaştırmalıdır.
Bilgi Edinme Açısından;	Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri Açısından;
Tüm yaştaki toplum üyelerine temel ve etkili bir iletişim sistemi ulaşmalıdır.	Sağlık için yeterli derecede sağlık ve toplumsal destek hizmetleri bulunmalıdır.
Yaşlı insanların ilgisini çekebilecek düzenli bilgiler ve yayımlar sunulmalıdır.	Evde bakım hizmetleri sağlık olduğu kadar kişisel bakım ve ev işlerini de kapsamalıdır.
Televizyon ve görüntülü medyada kullanılan yazılar dahil olmak üzere tüm basılı bilgi büyük harflerle okunaklı, temel fikirler kalın olarak yazılmalıdır.	Sağlık ve sosyal hizmetler uygun bir şekilde yerleştirilmeli ve tüm ulaşım biçimleri tarafından erişilebilir olmalıdır.
Yazılı ve diğer basın, basit, kısa, amaca doğrudan ulaşan cümleler kurmalıdırlar.	Yaşlı insanlar için sağlık ve sosyal hizmetler hakkında güvenilir ve erişilebilir bilgi sağlanmalıdır.
Telefon cevaplama hizmetleri bilgileri yavaşça vermeli, her defasında karşdakinin anlayıp anlamadığını kontrol eden mekanizmalar oluşturulmalıdır.	Tüm personel saygılı, yardımsever ve yaşlı insanlara hizmet edecek şekilde eğitilmiş olmalıdır.
Kamusal ve ticari hizmetler istem üzerine çok yakın bire bir hizmetler sunabilmelidirler.	Tüm yaşlardan gönüllü hizmetler teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.
Yaşlı insanlara bilişim hizmetleri konusunda eğitimler verilmeli, sağlık, kültürel faaliyetler vb. konularda online platformlar ile haberleşme olanakları geliştirilmelidir.	Yaşlı insanların kırılabilirliği ve kapasiteleri de dikkate alınarak toplumsal acil durum planlamaları tekrar ele alınmalıdır.

Tablo 1’de belirtildiği üzere, Yaşlı dostu kent, şehirlerin yaşlılar için olumlu özelliklerini geliştirirken, onları engelleyici unsurları azaltabilmek için evrensel standartlar geliştirmektir. Özellikle toplumda kuşaklararası ilişkilerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında yaşlıların sosyal yaşama katılımı sağlanmalıdır. Geleneklerin ve göreneklerin kuşaktan kuşağa aktarılması, yaşlıların tecrübelerinden faydalanılması, bu amaçla yaşlıların topluma katılımı, yaşlı insanların yaşam memnuniyetini sağlamanın yanı sıra, yaşamdan keyif almaları ve mutlu olmalarına da olanak sağlamaktadır. Birçok dünya ülkesi yaşlıların sosyal yaşama katılmalarını destekleyici etkinlikler gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda yaş dostu şehirler; sakinlerin, aileleri ile, yaşadıkları mahallelerinde ve sosyal çevrelerinde aktif olarak yaşlanmalarını sağlayan evrensel tasarım, engelli tasarım, herkes için eşitlikçi tasarım vb. kavramlardan yola çıkarak destekleyici bir yaşam ortamı hazırlamaya yönelik çalışmaları kapsamaktadır (Hoof vd.,2019).

Yaşlı dostu kentlerin tasarımında yaşlı bireylerin sosyal kimlikleri incelenmesi şehir düzeni ve tasarımı açısından önemlidir. Yaşlı kentleri için yaşlılarda mekan- davranış, mekan-dizim ilişkisini gözlemlemek gerekir. Mekan-davranış ilişkisinde, yaşlanma, yaşlılık (Gerontoloji) biliminin iyi anlaşılması, sosyal çevre, ekolojik uyum ve çevresel stres, yön bulma ve oryantasyon, çevre algısı (bilişsel haritalama), tercih, aidiyet, mahremiyet, kişisel alan vb. kavramların geniş bir perspektifle ele alınır (Peponis vd., 1990). Weissman (1981) yaşlı dostu kentini sadelik, akılda kalıcılık, tanımlanabilirlik ve yönlendirme olmak üzere belli başlıklarda tanımlamaktadır. Bu kapsamda giriş-çıkış yerleri, yoğunluklu kullanılan yerlerin sirkülasyon sistemi, mimari öğelerin görsel algısı, erişilebilirliği ve yön bulma üzerinde durulmaktadır. Fiziksel çevrenin kolaylıkla algılanamaması ve kontrol edilememesi yaşlı bireylerde güven eksikliği ve kaygı duygusu oluşturmaktadır. Peyzaj ögesi olan su, duvarlar, heykeller, bitkiler yönlendirmede yardımcı olmakla birlikte yapı girişlerine bağlanan yolun vurgusunu artırmak açısından önemlidir (Arthur vd., 1992).

Yaşlı bireyler için kent tasarımı yapılırken kullanım açısından yoğun hizmet merkezlerinin (huzurevleri ve yaşlı bakımevlerinin) dış mekân tasarımında, öncelikle çeşitlilik ve kullanım kolaylığına dikkat edilmesi gerekmektedir. Dış mekândaki alanların tasarımında; doğanın hissedildiği, sağlık ve egzersiz için uygun, sosyal iletişime olanak tanıyan, içeriden dışarıya seyir imkanı oluşturan özellikler dikkate alınmalıdır (Kuş, 2019). Yine belirtilmesi gereken diğer bir konu da Yaşlı dostu kentler için yapı çevrenin yaşlılıkta başkalarıyla tanışmaya ve sosyal katılıma olan katkısıdır. Konu uluslararası ölçekteki uygulamalar noktasında değerlendirmeye alınacak olursa yaşlı dostu kent kavramı, dünyanın her yerinde yaygın olmakla birlikte gelişmiş ülkelerin dünya nüfusunun yaşlanması ile de konuya eğilimlerin arttığı görülmektedir (VanHoof vd., 2018). Dünya yaşlı nüfus oranı en fazla olan ilk üç ülke, Fransa Monaco %29,5; %25,8 ile Japonya;%21,1 ile Almanya olarak belirlenmiştir (Kozak vd.,2019). Nüfusu en yoğun ülkelerin yaşlı dostu şehirler için kentsel eğilimleri (Tablo 2)'de belirtildiği üzeredir.

Tablo 2. Dünya yaşlı nüfusu yüksek ülkelerde yaşlanma ve yaşam kalitesi üzerine çalışmalar (Koçak, 2010; Caner vd., 2013, Murokami,2015; Özdemir, 2017;Elmacı vd.,2015).

Fransa	Japonya	Almanya
Fransa'da yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik çalışmalar, halk sağlığı müdahaleleri ve sağlık sektörünü geliştirmeye dayanmaktadır. Aktif yaşlanma ile ilgili olarak; yaşam boyu öğrenmeyi sağlama, emekliliğe geçişi kolaylaştırma, yaşlıları aktif iş yaşamına kazandırmaya yönelik politikalar geliştirilmektedir	Engelsiz toplum, sosyal izolasyonu önlemek, kent içi erişilebilirlik ve "yaşlılığı olumlama" yönelimli çalışmalar devam etmektedir. Özellikle yaşlıların akranları ve diğer yaş grupları ile etkileşime girmesini kolaylaştırmak amaçlı, "tazelenme üniversitesi"projesi geliştirilmektedir.	Almanya'da farklı kuşakların birbirleriyle etkileşim kurduğu ve birbirlerini destekledikleri toplum merkezleri projesi devam etmektedir. Yaşlılar ve gençler için gelecek odaklı ve yenilikçi açık ve yeşil alanlar tasarlanmaktadır. Yaşlı insanların iş hayatına yeniden kazandırılması amacıyla eğitim programları yapılmaktadır.

Dünya ülkelerinde yaşlı insanların yalnız yaşam, bakım gereksinimi, sosyal hayata katılamama, yoksulluk vb. birçok sorun ile mücadele ettiği görülmektedir. Bu kapsamda Fransa'da yaşlı insanların gelir durumunun yükseltilmesi, yaşlıları topluma ve istihdama kazandırma konusunda çalışmalar yürütüldüğü, Almanya'da farklı kuşakların birbirleriyle etkileşim kurduğu ve birbirlerini destekledikleri toplum merkezleri projeler (Elmacı vd.,2015) Japonya'da yaşlı insanların bakıma gereksinimi düşünülerek emeklilik ve sağlık sigorta sistemlerinde reform iyileştirmeler (sağlık sigortası vb.) yapıldığı bilinmektedir (Erol, 2013).

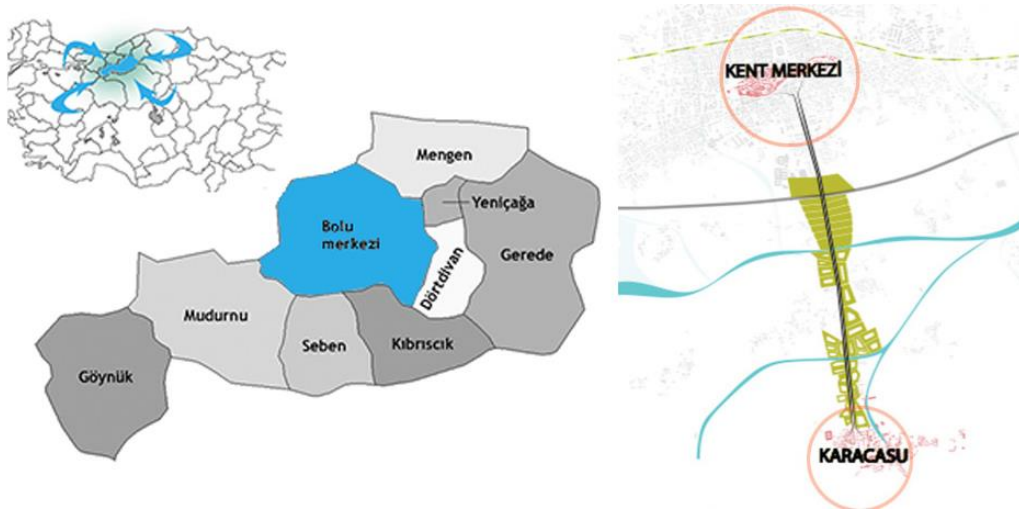
2. "Yaşlı Dostu Kent" Kavramına Yönelik Bir Stüdyo Deneyimi- Bolu/Karacasu Örnek Alan Çalışması

Yaşanabilir ve yaşam kalitesi yüksek kentsel çevreler oluşturulmasında kentsel planlama ve kentsel tasarımın önemi oldukça fazladır. Fiziki yapının oluşum-gelişim kararlarını makro ölçekte eyleme alan kentsel planlama, yapı çevreyi şekillendirirken kentsel tasarıma veri sağlamakta, parça-bütün ilişkisi bazında kentsel tasarım aracılığı ile kentsel alanları şekillendirmektedir (Kaplan vd., 2003).

Çalışma kapsamında stüdyo deneyimi aktarılan Yaşlı Dostu Kent Modeli, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 2019-2020 Şehircilik Projesi dersi kapsamında 3. Sınıf öğrencilerinin 4

farklı öğretim elemanı yürütücülüğündeki stüdyoda bir yürütücünün 18 kişilik öğrenci grubuna yönelik uygulanan bir stüdyo konusudur. Bu çalışmada 18 kişilik gruptan “Rüveydanur Koçak, Yasin Yıldız, Kübra Aslan, Çetin Biçer, Elif Koluş” isimli öğrencilerin Bolu-Karacasu’nun 2050 yılı vizyonu öngörülerek hazırlanmış oldukları projeler değerlendirilecektir. Stüdyoda Bolu Karacasu beldesinin mevcut potansiyeli irdelenerek, insan-mekan-çevre davranış ilişkisi dikkate alınmış olup, Bolu genelinde kentsel yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik bir stüdyo konusu belirlenmiştir.

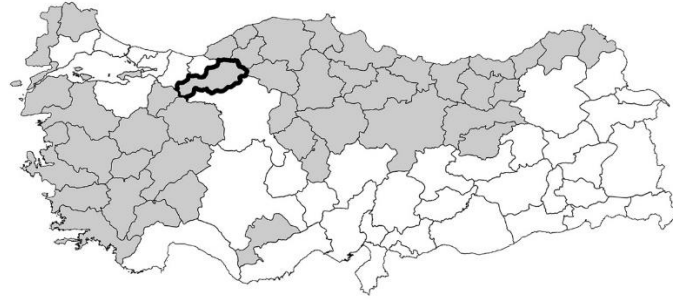
Yaşlı dostu kent modeli için ilk olarak makro ölçekte Bolu’nun fiziksel ve çevresel özellikleri irdelenmiş olup, konum, ulaşım ve çevre iller ile erişilebilirliği tespit edilmiştir. Sonrasında kentsel planlama ve tasarım açısından çalışma alanı Karacasu’da doğal, kültürel, sosyal, ekonomik koşulları dikkate alan bir analiz-sentez çıkarılmıştır. Yöntem açısından; SWOT analizinden yararlanılan çalışmada (Güçlü ve Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler) kentsel planlama ve tasarımı destekleyecek stratejiler için yurt dışı örnekleri ve kültürümüzden gelen şifayı doğada aramaya yönelik görüşler dikkate alınmıştır. Mimari tasarım uygulama ve araçları (2d-3d plan çizimleri, görselleştirme ve analize dayalı programlar) ile 1/5000’lik Nazım İmar Planı ve 1/1000’lik Uygulama İmar Planı hazırlanmıştır. Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan Bolu D-100 (E-80) karayolu üzerinde olup, İstanbul’a 262 km, Ankara’ya 191 km. mesafede yer almaktadır. Çalışma alanı, Karacasu beldesi Bolu Merkez’e 5km uzaklıktadır (TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2002) (Şekil 1).

Şekil 1. Bolu ilçeleri ve Karacasu.

Şekil 1’de görüldüğü üzere Bolu ili, Bolu merkez, Dörtdivan, Gerede, Göynük, Kırısıcık, Mengen, Mudurnu, Seben, Yeniçağ olmak üzere 9 ilçeden oluşur. Bolu Valiliği İl Nüfus Müdürlüğü 2019 yılı verilerine göre Bolu genelinde nüfus 316.216’dır. Karacasu beldesinin nüfusu ise 2540 kişi olarak tespit edilmiştir (Bolu İl Valiliği, 2019).

TÜİK verilerinde Bolu ili tümünde ise yaşlı nüfusu 40 bin 946 olarak tespit edilmiş olup, toplam nüfusun %13,15’i kadar yaşlı nüfus olduğu dikkat çekmektedir. 81 il üzerinden yapılan istatistiksel incelemede Bolu ili %13,13 ile yaşlı nüfusu şehirler listesinde 16. sırada yer almaktadır (T.C., Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018) (Şekil 2).

1. SİNOP -18,31	12. BARTIN -13,78	23. SİVAS -12,44	34. KIRŞEHİR -11,34
2. KASTAMONU -17,15	13. TUNCELİ -13,72	24. ISPARTA -12,26	35. BAYBURT -11,28
3. ARTVİN -15,70	14. ORDU -13,51	25. RİZE -12,25	36. YALOVA -11,27
4. GİRESUN -15,53	15. KIRKLARELİ -13,23	26. ERZİNCAN -12,10	37. SAMSUN -11,15
5. BALIKESİR -14,81	16. BOLU -13,13	27. MUĞLA -12,09	38. ESKİŞEHİR -11,10
6. ÇANKIRI -14,71	17. TOKAT -13,09	28. TRABZON -11,90	39. MANİSA -10,94
7. ÇANAKKALE -14,70	18. AYDIN -12,84	29. ZONGULDAK -11,89	40. BİLECİK -10,91
8. ÇORUM -14,43	19. YOZGAT -12,75	30. UŞAK -11,70	41. AFYON -10,89
9. BURDUR -14,37	20. KÜTAHYA -12,64	31. GÜMÜŞHANE -11,66	42. İZMİR -10,88
10. AMASYA -14,14	21. ARDAHAN -12,55	32. KIRIKKALE -11,54	43. DENİZLİ -10,67
11. EDİRNE -13,95	22. KARABÜK -12,50	33. NEVŞEHİR -11,51	44. KARAMAN -10,54

Şekil 2. Türkiye’de yaşlı nüfus yoğun iller ve Bolu ili (T.C., Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018’den yararlanılarak türetilmiştir).

2019-2020 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehircilik stüdyosunda Yaşlı Dostu Kent Karacasu teması çalışırken; “Yaşam kalitesini Karacasu’da nasıl geliştirebiliriz? Karacasu, Bolu geneline hatta Batı Karadeniz Bölgesine nasıl katkıda bulunabilir? soruları üzerinden yürütücü ve öğrencilerin karşılıklı etkileşimine dayanan bir kurguda Yaşlı Dostu Kent Karacasu için 1/5000 Nazım İmar Planı ve 1/1000 Uygulama İmar Planı hazırlanmıştır. Stüdyo kapsamında yapılan swot analizi (Tablo 3) sonucunda Yaşlı Dostu kent için alınan kararlar aşağıda belirtilmiştir.

- Mevcut nüfusu koruyarak, alan kullanımında erişilebilirliği dikkate alan, planlı ve dengeli bir arazi kullanımını sağlamak,
- Mevcut tarım kenti potansiyelini mümkün olduğunca korumak ve geliştirmek
- 2050 yılı 10.000 kişilik nüfus öngörüsü belirlemek,
- Alanda geliştirilecek yapısal tasarımlarda jeolojik kırılmalı ve deprem riski faktörünü dikkate almaktır.

Tablo 3: Yaşlı Dostu Kent Karacasu için Swot Analizi

ZAYIF YÖNLER	GÜÇLÜ YÖNLER
<ul style="list-style-type: none">-Termal turizmin kent merkezi ile ilişkisinin zayıf olması,-2050 yılı nüfusu ölçüt alındığında sağlık açısından yetersiz olması,-Alanın dağınık bir yapısal yerleşim içermesi,-Aktif nitelikli yeşil alan ağının olmayışı,-Yaşlı bireyler ve hatta belde halkı için sosyal nitelikte alanların yetersiz oluşu,-Yaşlı bireyler için bir etkileşim alanı ya da bakım hizmet veren kuruluş olmaması,-Alan genelinde erişilebilir nitelikte yaya merkezli bir altyapı olmaması,-Ulaşım hat güzergahları açısından yetersiz olmasıdır.	<ul style="list-style-type: none">- Sağlık alanı açısından alanın geliştirilebilir nitelikte olması,-Termal turizmi destekleyen sıcak su kaynakları (Termal Otel ve Büyük Kaplıca, Küçük Kaplıca Özel İdare Tesisleri bulunması) açısından bölgenin zengin olması,-Mevcut hali ile Sağlık Bakanlığı'na ait 150 yatak kapasitesine sahip olan Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon hastanesinde romatizmal hastalıklar, kemik ve kireçlenme hastalıklarının tedavisinin gerçekleşmesidir.

FIRSATLAR	TEHDİTLER
-Sağlık alanı açısından geliştirilebilir nitelikte olması, -Termal Turizmi destekleyen sıcak su tesisleri bulunması (Termal Otel, Büyük Kaplıca, Küçük Kaplıca Özel İdare Tesisleri), -Mevcut durumda sağlık Bakanlığı'na ait 150 yatak kapasitesine sahip Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi'nde romatizmal hastalıklar, kemik ve kireçlenme üzerine tedavi yapıyor olmasıdır.	-Çalışma alanının Kuzey Anadolu Fay Hattı Üzerinde bulunmasıdır.

Bolu-Karacasu Yaşlı Dostu Kent konusunda örnek bir model oluşturmaya teşvik eden en önemli ilke; Tablo 3'de de belirtildiği üzere alanın Termal Turizm Merkezi olması ve Sağlık Bakanlığı'na ait Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi ile Bolu ve Batı Karadeniz Bölgesi geneline tedavi amaçlı hizmet vermesidir.

Projede DSÖ'nün belirlediği kriterler dikkate alınmış, farklı ülkelerin yaşlı kenti potansiyel arazi kullanımları değerlendirilmiştir. 1/5000'lik Nazım İmar Planı ve 1/1000 Uygulama İmar Plan kararlarında (EK 1-EK2); aktif ve sağlıklı yaşlanmayı desteklemek amaçlı;

-Alanın jeolojik risk haritasına bağlı olarak, emsal değeri düşük tutulan sosyal donatı alanları ve hizmet alanları oluşturulması, daha fazla açık alan ve nitelikli yeşil ağ morfolojisine sahip kentsel alan kullanımı,

-Ana aks üzerinde 2050 yılı 10.000 kişilik nüfus öngörüsü için ek 1700 konut+bahçe alan ayrılması,

-Tazelenme üniversitesi kapsamında genç yaşlı kuşağın iletişimi sağlanacağı atölyelerin (müzik atölyesi, yemek atölyesi, egzersiz alanı ve bitki yetiştiriciliği vb.) bulunduğu sosyal donatı alanı oluşturulması (Sosyal donatıların bulunduğu alan seçiminde Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Binasına yakın olması tercih edilmektedir).

- Mevcuttaki Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon binası, sosyal donatı alanları ile ilişkili olarak tedavi için gelen insanların kısa süreli kalabileceği Bungalov evler için ayrılmış gününbirlik sağlık evleri ile genişletilmesi (Tek katlı, İki yataklı toplamda 100 m²'lik (50 m² yapısal alan, 50 m² açık alan/bahçe planlı iki yataklı 400 Bungalov sağlık evleri),

-20'şer sağlık evine ortak hizmet eden 400m²'lik kamusal odaklı meydanlar,

- Fizik tedavide tedavi gören hastaların aynı zamanda psikolojik olarak tazelenme ve rehabilite edilmeleri için ana yol aksından uzak sessiz ve doğa ortamı içerisinde rehabilitasyon merkezleri, şifa bahçeleri, ve meditasyon alanları oluşturulması,

-Rehabilitasyon Merkezi içerisinde sadece kapalı mekanlar değil aynı zaman da açık rehabilite alanlarının ve spor alanlarının da bulunduğu, engelli insanlara da hizmet sağlayabilecek, işitme duvarları, doku bahçeleri ve etkinlik alanları oluşturulması,

- Alanda 250.000 m² alanlı, yaşlı bakım merkezi (huzur adası) oluşturulması (Her 50 evde bir 1000 m² meydan alan bırakılması ve evlerin 300 m² yapı- açık alan kullanımı içerisinde yaşlıların doğaya özlüklerini gidermek amaçlı 200 m² bahçe-tarım alanı bırakılması),

-Alan tümünde yeşil ağlar oluşturarak, tüm kentin yeşil ağlar arasından dolaşımına imkan tanınması, bu kapsamda her dört mahallede bir 22.000 m² lik kuşaklar arası etkileşim parkları oluşturulması

-Alanda mevcutta bulunan kanalın geliştirilerek, iki taraflı bir kamusal dolaşım ağı sağlanması,

-930.000 m² lik kent ormanı ile bölgedeki halkın temiz oksijen ihtiyacının karşılanması,

- Rehabilitasyon merkezi alanına meditasyon, zen bahçeleri ile zihinsel ve mental rahatlama alanları oluşturulması,

-Karacasu'nun doğal biyolojik çeşitliliğini Osmanlı Şifa Bahçesi amaçlı kurulan tarh alanları ile zenginleştirilmesi,

- İlaç yapımında şifalı bitki türleri için Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesine yakın şifa tarh bahçeleri oluşturulması,

- Alanda kent içi erişilebilir yaya ağı oluşturulması (genişletilmiş kaldırım zonları, paylaşımlı cadde uygulamaları, bisiklet yolları, alanda yürümeyi ve engelli arabası ile dolaşmaya fırsat veren %4'ü geçmeyen arazi eğimi vb.).

-Kuşaklar arası etkileşim park alanları (yaşlı- genç-çocuk vb.) oluşturulması,

-Yaşlıları aktif yaşama kazandıran ve üretkenliğini artıran permakültür bahçeleri oluşturulması,
-Tarım alanları ve meyve bahçeleri ile kentteki yaşlıların sosyal aktivite ve organik gıda ihtiyacının karşılanması,
--Konut alanları ve yaşlı bakımı için ayrılan sosyal hizmet alanlarının güneşi gören ve dışarıya seyir imkanı tanıyan özellikte tasarlanması,
- Acil durumlarda ve doğal afetler için 170.000 m2 alana sahip, 10.000 kişiye hizmet edebilecek özellikte toplanma alanları oluşturulması şeklinde belirtilen stratejilere yönelik stüdyo projesi önerilmiştir.
Stüdyo kapsamında önerilen planlama ve tasarım kararlarında Karacasu beldesinde yaşayanların konutları için de alanın tarım potansiyelinden yararlanmalarını sağlamak için tek katlı bahçeli konut projeleri planlanarak, emsal değerlerine uygun olmayan konutlarda yerinde kentsel dönüşüm ve sağlıklaştırma önerilmiştir.

3. Sonuç

Yaşlılık, insan yaşamının en kaçınılmaz dönemidir. Yaşlı insanların, yaşam kalitesinin yükseltilmesinde günlük yaşamını geçirdiği konut modeli, mahallesi, sokağı, alıştığı semtin taşıdığı özellikler ve çevre koşulları önem kazanır. Yaşlı insanların gündelik yaşama aktif, sağlıklı ve güvenli katılımı, uygun ortamın hazırlanması ve katılımı engelleyen olumsuzlukların iyileştirilmesi ile mümkündür.

Stüdyo çalışmasında Bolu Karacasu’da yaşlı dostu kent modeli üzerine proje geliştirilmesinin temel amacı; Karacasu’nun termal sağlık altyapısına sahip olması, Fizik tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesinin hem Karacasu ve çevre illerde(Batı Karadeniz illeri) yaşayan hastaların şifa noktası olması, doğa ile bütünleşik kırsal çevresi ve Bolu merkeze erişilebilir konumda bulunmasıdır. Ayrıca genel anlamda Batı Karadeniz bölgesinin Türkiye genelinde yaşlı nüfusu en yoğun iller (%18.31 ile Sinop, %17.15 ile Kastamonu) sıralamasında yer alması da Bolu-Karacasu’yu yaşlı dostu kent modeli çalışmada yönlendirici etken olmuştur.

Stüdyoda, öğrencilere kentsel planlama ve kentsel tasarım dinamiklerine bütüncül bakabilme yetisi kazandırılmış, makro ölçekten- mikro ölçeğe kenti bir bütün olarak yorumlama, yaratıcı ve eleştirel düşüncüyü geliştirme, kentsel ve mimari tasarım-kuram oluşturmada doğal ve kültürel peyzaj dinamiklerinin kent için kararlar almada yönlendirici unsurları deneyimlenmiştir. Özellikle öğrencilerin üst ölçekli arazi kullanımı kararlarında parça-bütün ilişkisini dikkate alan, planlama- tasarım açısından yönlendirici güncel perspektiflere ilişkin çözümler üretmesi stüdyonun temel hedefini karşılar nitelikte sonuçlar çıkarmıştır.

Ülkemizde Onuncu Kalkınma Planında “insan odaklı kalkınma anlayışı çerçevesinde katılımcı bir yaklaşım” üzerinde durulmaktadır. Her yaş grubu için “nitelikli insan, güçlü toplum” alanlarında öncelikli dönüşüm programları belirlenmiştir. Yaşlanma ile ilgili olarak “aktif yaşlanma”, “yaşlı bakım modelleri”, “yaşlanma konusunda veri kaynakları” , “sosyal içerme”, “kurumsal altyapının geliştirilmesi”, ve konuları ele alınmaktadır. Özellikle aktif yaşlanma konusu “yaşam kalitesini geliştirme” kapsamında sorgulanmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı Onbirinci Kalkınma Planı, 2018). “Sağlıklı Yaşam ve Hareketlilik Programı” kapsamında yaşlı nüfusu da ilgilendiren politikalar geliştirilmesi vurgusu yapılmıştır.

Çalışma kapsamında belirtildiği üzere, yaşlı kentlerin en önemli özelliği yaşlı, genç, çocuk farklı tüm yaş grupları arasında aktif yaşama kazandırmaktır. Dünya Yaşlanma Toplantılarında; tüm dünya ülkelerinde, sağlıklı yaşlanma, etkileşimli yaşlanma, huzurlu yaşlanma, aktif yaşlanma, sosyal katılımlı yaşlanma, öğrenerek yaşlanma kavramlarına dikkat çekilmektedir

Stüdyo kapsamında da Bolu Karacasu’da sağlıklı yaşlanma açısından sağlık tesisleri geliştirilmiş, evde bakım ya da Bungalov tipi sağlık evleri ile günlük bakım hizmeti sunulması amaçlanmıştır. Etkileşimli ve aktif yaşlanma olarak, kuşaklararası etkileşim parkları, tazelenme üniversitesi vb. etkinlik mekanlarına yer verilmiştir. Huzurlu yaşlanma açısından doğa, yeşil altyapı açısından zengin olan Karacasu’nun mevcut özelliğini geliştirerek, özellikle erişilebilirliği artıran kentsel çözümler önerilmiştir. Yaşlı dostu kentlerde “gönüllük çalışmaları” önem kazandığı için Karacasu’da gönüllü toplum kuruluşları eşliğinde kuşaklar arası yaratıcılık kurs birimleri oluşturulmuş olup, hem toplumsal katılım hem de yaşlanmayı olumlu olmayı içeren farklı yaş gruplarının birbirine öğreticiliğini artıran, etkinlikler düzenlemeye olanak veren mekan çözümleri geliştirilmiştir. Oluşturulan zen bahçeleri, Osmanlı şifa bahçeleri ile de doğa ile bütünleşik sağlık tarhları oluşturulmuş, geleneksel şifa bahçeciliği kültürü yaşatılması istenmiştir.

Üst ölçek plan kararları ile çalışma alanı mevcut özelliklerinin ortak sentezinin yapıldığı Stüdyo çalışmasında kentsel planlama ve tasarım süreci, kavramlar üretme yaklaşımı ile ele alınmaktadır.

Böylece sorgulayabilen ve yaşadığı sorun karşısında alternatif çözüm geliştirebilen, öngörüsü yüksek; mimar-plancı mezun vermek amaçlanmaktadır. Bu analiz-sentez ilişkisine dayalı proje geliştirme yetisi öğrencilerin meslek yaşamlarında bir deneyim kazanımı sağlaması açısından da önemlidir. Öğrenciler stüdyo projesi ile

- Planlama ve tasarıma; bağlamsal, kavramsal olgular ile ele alabilme,
- Kent, yapılı çevre, yerel halkın sorun ve ihtiyaçlarını yorumlayabilme, çözüm geliştirme ve şematik kavram yetisi kazanma,
- Kentte karşılaşılan bir problem çözümü için doğal çevre verilerini maksimum oranda fayda oluşturarak değerlendirme,
- Kentsel alan planlaması ve tasarımında karar alırken makro ölçekten mikro ölçeğe bütüncül ve sürdürülebilir, birbirini destekleyen öneriler üretebilme, fonksiyonel ve görsel ilişkiler aracılığı ile bunu aktarabilme,
- Mevcut çevreye yapılacak her bir müdahalenin orada toplumsal, sosyal, ekonomik yapıyı da beraberinde etkilediğini anlama açısından önemli deneyimler elde etmektedir (Kuloğlu, 2014; Kaplan vd., 2003).

Bu kapsamda “Yaşlı Dostu Karacasu stüdyo çalışması, aktif ve sağlıklı yaşlanma için bir yaş dostu şehir modeli geliştirme açısından, yaşam kalitesini yükseltmeyi hedefleyen mekânsal stratejik çözümleri ile emsal oluşturabilecek nitelikte bir projedir. Karacasu beldesi üzerinden öğrencilere fiziksel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik bağlamlarda çok boyutlu, esnek, katılımcı, bütüncül ve sürdürülebilir özellikle mekânsal strateji üretebilme yetisi kazandırılmıştır. Mimarlık-Planlama-Peyzaj disiplinleri arasındaki bağın birbiri ile koordineli bir şekilde anlatıldığı stüdyoda öğrenciler, ileriki meslek yaşamları için yapılı çevre üretimi ve uygulaması konusunda ekip çalışması, güçlü işbirliğinin önemini deneyimleme fırsatı da bulmuştur.

4. Teşekkür: 2019-2020 Bahar dönemi Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Şehircilik Stüdyosu Projesinde “Yaşlı Dostu Kenti Karacasu” çalışma önerisi üzerine azim ve kararlılıkları ile çalışmayı kabul eden ve proje geliştiren 3.sınıf öğrencileri; “*Rüveydanur Koçak, Yasin Yıldız, Kübra Aslan, Çetin Biçer, Elif Koluş*”a proje yürütücüleri olarak teşekkür ederim.

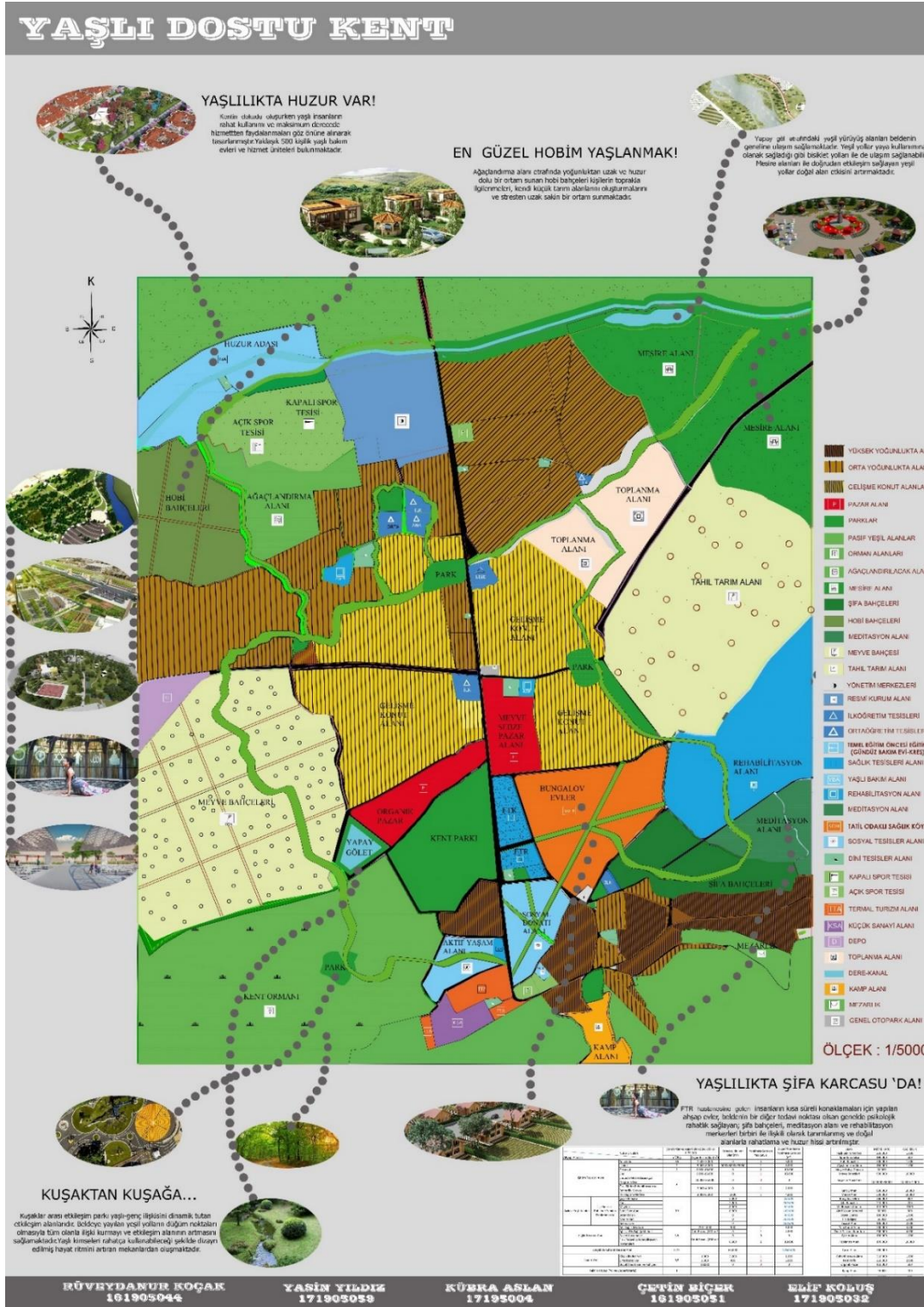
5. Kaynaklar

- Akıncıtürk, N., Keskil, A.T., 2019, “Yaşlı Dostu Kentler ve Yaşlı Bireylerin Kent Yaşamına Aktif Katılımı” [http://www.skb.gov.tr/yas - li - dostu - kentler - ve-yasli-bireylerin - kent - yasamina - aktif - katilimi - s31323k/](http://www.skb.gov.tr/yas-li-dostu-kentler-ve-yasli-bireylerin-kent-yasamina-aktif-katilimi-s31323k/).
- Arpacı, S., “Yaşlı Bireylerin Yaşam Kalitesi Açısından Günlük Yaşam Aktivitelerini Yapabilme Durumunun İncelenmesi” *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2015(1):46-53
- Arthur, P., & Passini, R. (1992). *Wayfinding: People, signs, and architecture*. New York: McGraw-Hill Book Co.
- Aslan D., 2009, “Yaşlılık döneminde yaşam kalitesi kavramı: Kadın sağlığı bakış açısı”. Yaşlanan Kadın Sempozyumu. [http:// www.huzurevleri. org.tr/docs/ Yaslilik_ Doneminde_ Yasam_ Kalitesi_ Kavrami.pdf](http://www.huzurevleri.org.tr/docs/Yaslilik_Doneminde_Yasam_Kalitesi_Kavrami.pdf).
- Bolu İl Valiliği, 2019, “Nüfus Yapısı”. <http://www.bolu.gov.tr/nufus-yapisi>.
- Caner, Ö., Gözün, G., Hilwah, A., Gökçek, M., 2013, “Yaşlı Dostu Şehirler: Kavramsal Çerçeve Ve Örneklerle Değerlendirmeler” Güneş Tıp Kitabevleri, ISBN: 978-975-277-524-4, s.23, Ankara, http://www.geriatri.org.tr/pdf/Yasli_Dostu_Sehirler_Baski11_11_2013.pdf.
- Carstens, D. Y. (1985). *Site Planning and Design for The Elderly*. New York, 1985.
- Çifçili, S., 2016. “Aktif Yaşlanma: Fiziksel Boyut” *Turkish Family Physician* CİLT 3, Sayı:1, <http://turkishfamilyphysician.com/wp-content/uploads/2016/08/C3-S1-aktif-yaslanma-fiziksel-boyut.pdf>.

- Elmacı, D., Ergin,S.,2015, “Beden, Ruh Ve Zihin İçin Gıda Projesinde Aktif Yaşlanma Ve Kuşaklararası Dayanışma Örnekleri”, Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Bildiri Kitabı, ISBN 978-605-462-883-4, Bursa, <https://ailevecalisma.gov.tr/media/2625/yasli-dostu-kentler-sempozyumu.pdf>).
- Erol, S.I.,2013, “Japonya’da Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar” İş Güç İnsan Kaynakları ve Endüstri İlişkileri Dergisi. Cilt/Vol: 15, Sayı/Num: 3, Page: 49-63 ISSN: 1303-2860, DOI: 10.4026/1303-2860.2013.0231.x, <file:///C:/Users/Asus/Downloads/516.pdf>.
- Hoof, J.V.,Dikken,J.,Buttigieg,S.C., Hoven, R.F.M.,Kroon, E.,Marston, H.R.,2019, “Age-friendlycities in the Netherlands : an explorativestudy of facilitators and hindrances in the built environment and ageism in design”Indoorand Built Environment. 2020, Vol. 29(3) 417–437. <https://doi.org/10.1177%2F1420326X19857216>.
- Jönsson, Ann, 2018,” A better environment to age in – Working Towards Age -friendlycities in the Nordicrogion”, *TB Screen AB*. ISBN: 978-91-88213-28-0. The Nordic Welfare Centre, Finland. <https://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2018/03/A-better-environment-to-age-in.pdf>.
- Kalınkara, V., 2015, “Yaşanabilir Toplumlar Ve Sürdürülebilir Yerde Yaşlanma” Bursa Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Bildiri Kitabı, ISBN 978-605-462-883-4, s. Afşar Matbaacılık, Ankara.
- Kalınkara,V.,2017, “Yaşlanan Kentler: Kentsel Alanda Aktif Yaşlanmayı Destekleyecek Kapsayıcı Tasarım ve Ergonomi” *Tematik Yazılar, Toplum ve Demokrasi*, 11 (24), Temmuz-Aralık, 2017, s. 229-248.
- Kaplan, H., Bayraktar, N., Tekel, A., Çalgüner, T.,Yalçiner, Ö.,2003, “Kentsel Tasarım Süreci Ve Yöntemine İlişkin Bir Alan Çalışması; Çeşme-Dalyan Yerleşiminde Yeni Bir Yöntem Denemesi” *Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi* Cilt 18, No 2, 1-15, 2003, Ankara.
- Koçak, o.,2018, “Sosyal Politika Bağlamında Yaşlanma”, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Ders Notları, http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/yasli_bakimi_onlisans_ao/aktif_ve_saglikli_yaslanma.pdf.
- Kozak, M.A.,Acar, D.,Çiftçi,E.B.,2019 ”Üçüncü Yaş Turizminin Geliştirilmesinde Yaşlı Dostu Şehir (YDS) Teması” *Turizm Akademik Dergisi*.02 (2019) 99-114).
- Kuloğlu, N.,2014, “Mevcut Çevrede Tasarım: Stüdyo Deneyimleri” Nobel Akademi Yayıncılık Eğitim ve Danışmalık. ISBN: 978-605-133-750-0, Yayın no: 848,Mimari Sanat no:003, ,s. 125, Ankara.
- Kuş, M.,2019, “Huzurevi Tasarımında Kullanıcı Fktörleri Etkisinin Değerlendirilmesi” İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Mimarlık Tezli Yüksek Lisans, İstanbul.
- Murakami, İ.,2015” “Türkiye’deki Kuşaklararası İlişkileri Geliştirme Uygulamaları” Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*-2017, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/355959>.
- Özdemir,A.,2017 ”Kuşaklar Arası Etkileşim: Aktif Park”<https://www.arkitera.com/gorus/kusaklar-arasi-etkilesim-aktif-park/>;
- Palaz,F.S., 2020, “Çözüm Üreten Kentler -Yaş Dostu Kentler İçin İyi Uygulamalar” *Kent Dergisi*. Marmara Belediyeler Birliği, Sayı: 001-2020, ISSN: 2717-7343, <http://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2020/04/30/6754ad06-ee66-44e4-b09b-96b7511140c6.pdf>).

- Peponis, J., Wineman, J., Dalton, N. (1990). Finding the Building in Wayfinding. Environment and Planning B: Planning and Design. Vol. 31, pp. 453-473.
- T.C. Amasya Üniversitesi, 2011, “Yaşlı Dostu Kent: Amasya” T.C. Kalkınma Bakanlığı ve Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı. https://www.oka.org.tr/assets/upload/dosyalar/104yasli-dostu-kent-amasya_v2.pdf.
- TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2002, “Bolu İli Raporu” ISBN 975 -19-2992x, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Bolu-Ili_Raporu%E2%80%8B.pdf, Bolu.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı Onbirinci Kalkınma Planı, 2018, “Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu Raporu” http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/Yaslanma_Ozel_Ihtisas_Komisyonu_Raporu.pdf.
- T.C., Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018, “İL YERLEŞİM YERLERİ YAŞLI NÜFUSUNUN ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİ (ADNKS) 2018 VERİLERİNE GÖRE DAĞILIMLARI VE ORANLARI” <https://ailevecalisma.gov.tr/media/5200/2018-il-yerlesim-yerleri.pdf>.
- Turgut, H., İşbakan, N., 2019, “Yeni Yaşam Biçimleri Üzerine Denemeler: Bir Mimari Tasarım Stüdyosu Deneyimi” MEGARON 2019;14 (SUPPL. 1):70-82, DOI: 10.14744/MEGARON.2019.48295.
- Total, O., Üstün, B., 2009, “Yaşlılık ve Yaş Dostu Kentler: Eskişehir” *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2009 (1): 1-23.
- United Nations, (2015) “World Population Ageing 2015”. Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (ST/ESA/SER.A/390). New York.
- URL 1: https://www.who.int/ageing/publications/Age_friendly_cities_checklist.pdf.
- Ünlü, A., 2018, “Ekolojik Adaptasyon, Yaşlılık ve Mimarlık, <http://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Prof.-Dr.-Alper-Unlu.pdf>.
- Van Hoof, J.; Kazak, J.K.; Perek-Białas, J.M.; Peek, S.T.M. 2018, “The challenges of urban ageing: Making cities age-friendly in Europe”. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2018, 15, 2473. [CrossRef] [PubMed].
- Yanardağ, U., 2019. “Yaşlılarla Hak Temelli Çalışma” Yaşlılıkta Sosyal Hizmet. Nika Yayınları. ISBN: 978-605-9386-57-9 https://www.researchgate.net/publication/338402393_YASLI_LARLA_HAK_TEMELLI_CALISMA.
- Yıldızak, G.B., 2017, “Yaşlı Dostu Kent Çanakkale Analizi” <https://www.akademikkaynak.com/yasli-dostu-kent-canakkale-analizi.html>.

EK 1: Yaşlı Dostu Kent: Bolu-Karacasu Stüdyo Deneyimi/5000 Nazım İmar Planı

EK 2: Yaşlı Dostu Kent: Bolu-Karacasu Stüdyo Deneyimi 1/1000 Uygulama İmar Planı.

